

Handläggare
Kristina Björkegren Linder
Telefon: 08 508 33 890**Till**
Utbildningsnämnden
2019-03-28

Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2019/286

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör

Lee Orberson
Grundskoledirektör

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har fått betänkandet ”Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk”, SOU 2018:83, på remiss från kommunstyrelsen. Utredningens uppdrag har varit att på en bred och övergripande nivå se över samhällets behov av, tillgång till och användning av tolkar i talade språk inom offentlig sektor. Merparten av förslagen i utredningen rör insatser och åtgärder på statlig eller nationell nivå med liten påverkan på utbildningsnämndens ansvarsområde. Förvaltningen har lämnat synpunkter på det område som har direkt påverkan på skolområdet; förslaget att förbjuda barntolkar. Förvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag att förbjuda barntolkning i linje med barnkonventionens barnperspektiv och med den lagstiftning som redan finns i våra grannländer Norge och Danmark.

Bakgrund

Tolkutredningens uppdrag har varit att på en bred och övergripande nivå se över samhällets behov av och tillgång till tolkar i talade språk och den offentliga sektorns användning av tolkar. Målsättningen har varit att, utifrån en rad fokusområden, hitta ett

flexibelt, rättssäkert och effektivt system som fungerar på lång sikt genom:

- kartläggning av landets tolkresurser vad avser kvalifikation, kvalitet och kompetens i relation till olika uppdrag.
- förslag på struktur för olika utbildningsformer och utbildningsvägar som svarar mot de krav samhället ställer
- analys av auktorisationssystemet och former för kompetensbedömning
- översyn av tillsynsbehovet inom tolktjänstområdet
- förslag på strukturer för effektiv myndighetssamverkan
- att inhämta kunskap och föreslå åtgärder runt barn och tolkverksamhet

Ärendet

Utbildningsnämnden har fått betänkandet ”Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk”, SOU 2018:83, på remiss från kommunstyrelsen. I utredningen presenteras en rad strategiska mål för samhällets långsiktiga tolförsörjning, bland annat:

- att staten finansierar färre utbildningsvägar till tolkyrket men samtidigt ökar antalet utbildningsplatser. Volym och inriktning samordnas i förhållande till den statliga auktorisationen och med grundkrav på utbildning respektive praktik.
- att staten för register över auktoriserade och utbildade tolkar. Registret ska utgöra bas för framtida tolktjänster inom offentlig sektor.
- att en ny tolklag införs där barntolkning förbjuds och ersätts med professionella tolkar
- att offentlig sektor planerar långsiktigt, samverkar, koordinerar och använder befintliga tolkresurser mer flexibelt och effektivt.
- att staten och offentlig sektor, vid behov, bygger upp egna tolkresurser eller avtal om garanterade tjänster.
- att tolkyrket värderas och professionaliseras samt att kvalitetssäkrade och registrerade tolkar erbjuds uppdrag i staten genom statens beställarsamordning

Utredningen konstaterar att det råder stor brist på auktoriserade tolkar i Sverige. Merparten av tolkuppdragen hos offentliga institutioner utförs av tolkar som inte är auktoriserade. Mer än hälften av uppdragen utförs av tolkar som fullständigt saknar formell kompetens. Tolkarna är lekmän. Om kompetensen saknas finns risken att viktig information faller bort, något som kan få stora konsekvenser för till exempel asylsökande. I utredningen

konstateras också att det finns stora kvalitetsbrister på flera av de tolktjänster som genomförs inom offentlig sektor. Det gäller till exempel utebliven eller försenad tolk, oskicklighet i yrkesutövandet eller brott mot god tolksed. Sådana avvikelser riskerar den enskildes rätt och innebär kostnader för samhället. Utredarna föreslår därför att det från 2024 inte längre ska vara möjligt att arbeta som tolk inom staten utan utbildning och auktorisation, annat än i yttersta undantagsfall.

Tolkutredningen förtydligar barnkonventionens barnperspektiv i svensk lag med förbud mot att använda barn för tolktjänster. Barntolkning ska bara få ske i undantagsfall, till exempel om det finns risk för allvarlig skada eller dödsfall.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av grundskoleavdelningen i samverkan med gymnasieavdelningen och avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa.

Förvaltningens synpunkter

Ett tydligare barnperspektiv i lagstiftningen motsvarande det som redan finns i Norge och Danmark är välkommet. En förändring är angelägen inte minst med tanke på att barnkonventionen ska inkorporeras med svensk lag. Den som anlitar en auktoriserad tolk ska kunna lita på att informationen i samtalet är korrekt framförd. I förlängningen handlar det om att alla ska känna sig trygga i sina myndighetskontakter och ha förtroende för våra samhällsinstitutioner. Ett barn har sällan kompetens vare sig språkligt eller yrkesmässigt för att vara en neutral förmedlare. Utöver att rollen som tolk lägger orimligt stort ansvar på barnen påverkas relationen mellan barn och föräldrar. I studier av vuxna med tolkningserfarenheter som barn beskriver många upplevelsen att tvingas bli föräldrar åt sina egna föräldrar och att balansen i familjen förändrats negativt. Risken finns också att barnet får information om sina närstående som det inte ska ha eller som inte är anpassad till barnets ålder och mognad.

Det är svårt att veta exakt hur ofta och när elever får tolka åt sina föräldrar i skolan. Utredarna konstaterar att det förekommer som inslag i nästan alla kommuner. När barn används som tolkar åt närstående leder det också till att barnet tvingas utebli från skola och fritidsaktiviteter. I Norge ledde motsvarande diskussion till ett enhälligt storting, alla partier, ställde sig bakom ett förbud att använda barn som tolkar i kontakt med offentlig förvaltning. I det nu liggande utredningsförslaget medges vissa undantag när det

gäller enklare informationsgivning, som till exempel tidsbokning, men utgångspunkten ska vara att samtal inte genomförs med barn som tolk. I Stockholms stad saknas riktlinjer för skolorna om användningen av tolkar. Skolenheter som har behov av tolk, avropar detta enligt gällande ramavtal. Elever beviljas inte ledighet för att hjälpa föräldrar med tolkning eftersom det inte utgör ett giltigt skäl för frånvaro från skolan.

Förvaltningen ställer sig därmed bakom utredningens förslag att förbjuda barntolkning i linje med barnkonventionens barnperspektiv och med den lagstiftning som redan finns i våra grannländer Norge och Danmark.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen. Beslutet föreslås bli justerat omedelbart med anledning av remissens svarstid.

Bilaga

SOU 2018:83 Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk, dnr. KS 2019/286